

De lokala mediernas roll i idrottens jämställdhetsprocess

Judit Bérczes

Humanistiska institutionen, Örebro universitet

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org (ISSN 1652-7224) 2006-11-15

Copyright © Judit Bérczes 2006. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

En av de där obönhörliga utvecklingstendenserna i samhället, på alla nivåer, är den mot jämställdhet mellan könen. Det är en process som präglas av motstånd och motgångar, men som går obönhörligt vidare som en central del av civilisationsutvecklingen. I Sverige har vi kommit långt på den vägen, brukar vi säga, och det är väl förmodligen sant att Sverige i en internationell jämförelse av relevanta variabler med marginal hamnar på tio-i-topp-listan, tillsammans med övriga nordiska länder. Men inte ens här har vi nått särskilt långt i absoluta termer. Likalönsprincipen är fortfarande bara en princip, kvinnor i bolagsstyrelserna, riksdagen, på ledande positioner överhuvud taget är underrepresenterade. I detta liksom i flera andra avseenden är idrotten en spegling av det omgivande samhället. Tjugohundratvå var endast 38 procent av de aktiva inom svensk föreningsidrott kvinnor, medan andelen kvinnor i specialförbundens styrelser var ännu mindre representativt, 27 procent. I distriktsförbundens styrelser är kvinnorepresentationen något bättre, 44 procent, men ynkliga fem procent av ordförandeposterna innehas av kvinnor.

Det finns naturligtvis ett flertal olika infallsvinklar för studium av jämställdhetsprocessen inom idrotten. Judit Bérczes har i sin D-uppsats i medie- och kommunikationsvetenskap, som ligger till grund för denna artikel, valt att anlägga ett lokalt perspektiv. I vilken utsträckning, frågar hon sig, bidrar lokalpressens sportsidor, med en traditionell och ofta oreflekterat genusnaiv rapportering, till att hålla tillbaka utvecklingen mot jämställdhet i den lokala idrottsvärlden, och i förlängningen inom idrotten i stort? För att utröna detta har hon kartlagt idrottsrapporteringen i tre lokaltidningar i Örebro län, och analyserar data kvantitativt och kvalitativt för att frilägga skillnader i rapporteringen av idrottsmän och idrottskvinnor, av manligt respektive kvinnligt kodade idrotter. Utifrån sitt innovativa angreppssätt och infallsrika analys av omfattande empiriska data har Bérczes skrivit en spännande och avslöjande artikel om en viktig aspekt av den svenska idrottsvardagen.

Inledning

Idrott och massmedier är ömsesidigt beroende av varandra, som många forskare, bland annat Rowe (2004), har fastställt. Begreppet mediasport, den sport som visas och rapporteras om i olika massmedier, har fått en egen innebörd som skiljer sig från innebörden i begrep-

pet sport.¹ Mediesporten intar en ständigt växande roll i samhället. Den avgör vilka sporter och idrottare som människor anser ha betydelse, och påverkar därmed människornas värderingar och attityder om sporten.² Sportsektionens status i dagspressen har vuxit hastigt under 1900-talet och har fått bättre ekonomiska förutsättningar.³ I Sverige utgör sporten den största enskilda medieavdelningen.⁴

Medierapporteringen bidrar till att skapa större publikintresse och därmed bredare publik på bland annat fotbolls-, handbolls- eller hockeymatcher. En vardaglig rapportering i lokala dagstidningar om ”läget i laget” och matchreferat utgör sportjournalistikens grunder. Läsarna får möjlighet att skaffa sig en uppfattning om idrottssituationen i det område som den lokala dagstidningen avser täcka (och även till viss del om nationella händelser) och innehållet ger även möjlighet till skapandet av igenkännande och identiteter.

Vilka är då dessa idrottslag eller individuella idrottare som den lokala mediesporten belyser på sina sportsidor? Kvinnor och män idrottar i nästintill jämn utsträckning, både på nationell och på lokal nivå.⁵ Speglar de lokala medierna detta förhållande? Bevakas kvinnor och män i lika utsträckning i sportmedierna? Har kvinnor och män samma förutsättningar att bli bevakade i medierna och åtnjuta alla de fördelar som följer, såsom högre publiksiffror och bättre ekonomi? Forskning visar att nationella medier i betydligt högre grad belyser idrottsmän än vad en verklighetsspeglings skulle ge upphov till.⁶

I denna artikel redogör jag för en studie där jag granskade den lokala mediesporten i Örebro län, till skillnad från andra studier som främst har belyst den nationella mediesporten. Enligt fördomarna skulle det kunna sägas att lokala medier är mer jämställda i sin sportbevakning än nationella då de är mindre beroende av sålda lösnummer och har en mer allmännyttig uppgift att belysa de lokala händelserna, de lokala idrottspersonligheterna. Studien visar om dessa förutfattade meningar har saklig grund.

Jag börjar med att presentera den lokala mediesportens könsfördelning i Örebro läns tre största dagstidningar år 2005. Marginaliseras kvinnliga idrottare i de lokala medierna? Speglas verkliga förhållanden? Om inte, vad kan det finnas för orsaker till detta? En annan viktig aspekt som redovisas avser språkliga skillnader mellan beskrivningen av idrottskvinnor och idrottsmän, vilket är väsentligt att ta hänsyn till då den kan bidra till reproduktionen av samhällets genusstereotyper. Slutligen diskuteras vad sättet att rapportera på kan få för samhällskonsekvenser, med avseende på mediesportens läsekrets och kvinnors och mäns förutsättningar för att idrotta. *Motverkar mediesporten idrottens jämställdhetssträvan genom att reproducera ideologin om en mansdominerad idrottsvärld?* Hämmar mediesporten idrottens jämställdhet till följd av sitt ekonomiska beroende? Kan det någonsin bli jämställt när det gäller idrott och medier, och i så fall på vilket sätt? Trots en mörk nutidsbild är jag optimistisk och tror på en positiv utvecklingsmöjlighet i framtiden.

1 David Giles: *Media Psychology*, Erlbaum 2003.

2 Pamela J Creedon, “Women, Media and Sport: Creating and Reflecting Gender Values”, *Women, Media and Sport - Challenging Gender Values*, Pamela J Creedon (red.), Sage 1994b, Stig Hadenius & Lennart Weibull: *Massmedier – Press, radio & TV i förvandling*, Bonnier 1999.

3 Judith A Cramer, “Conversations With Women Sports Journalists”, *Women, Media and Sport - Challenging Gender Values*, Pamela J Creedon (red.), Sage 1994c: 169.

4 Ulf Wallin: *Sporten i spalterna – Sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*, Livréna Grafiska AB 1998

5 www.rf.se/files/{FCBD29CF-9536-4EEC-8398-B0DD827CF1B9}.pdf, s.4f - 2006-10-23, orebrolan.se/templates/pageiframe____361.aspx – 2006-10-23

6 se bland andra Nathalie Koivula: *Gender in Sport*, Akademityck 1999 och Creedon 1994

Syfte, metod och tillvägagångssätt

Studien som artikeln bygger på syftade till att kartlägga dagspressrapporteringen av kvinnliga idrottare i Örebro läns tre största dagstidningar, Nerikes Allehanda (NA), Bergslagsposten (BP) och Karlskoga Tidning (KT). Detta skedde genom en triangulering, vilket innebär att olika metoder kombinerades. Både en kvantitativ och en kvalitativ studie genomfördes i syfte att urskilja statistiskt generella mönster och samtidigt gå på djupet i den lokala mediesportens språkanvändning, ur ett ideologikritiskt perspektiv. Den kvantitativa delen fokuserade på den lokala mediesportens könsfördelning generellt samt utifrån olika genuskategorier, och den kvalitativa kritiska diskursanalysen belyste framställningen av idrottskvinnor, samt om det infann sig skillnader i beskrivningen av idrottskvinnor och idrottsmän. Enligt Holme & Solvang kan en undersökning klassas som allmängiltig om en kombination av två metoders slutsatser pekar på likartade fenomen.⁷ Resultatet av trianguleringen visar på huruvida ojämlika maktförhållanden kan urskiljas mellan kvinnliga och manliga idrottare i den lokala mediesportens bevakning, och i så fall på vilket sätt. Utifrån rapporteringen drogs slutsatser om den lokala mediesportens roll i idrottens jämställdhetsprocess.

Marginalisering – speglas verkliga förhållanden?

Studien visar att lokala medier inte skiljer sig ansenligt från de nationella medierna gällande sportrapporteringens könsfördelning. I Örebro läns tre största dagstidningar, NA, KT och BP, tilldelas idrottskvinnor 13 procent av text- och 17 procent av bildutrymmet. Idrottsmän bevakas i cirka 76 procent utsträckning med avseende på text och tilldelas cirka 70 procent av bildutrymmet.

En fråga som uppstår är vad anledningen till marginaliseringen är, och det kan finnas ett antal möjliga förklaringar till detta. Det kan handla om en spegling av verkliga förhållanden, om att prestationen värderas högt och bevakas i högre grad, och det kan finnas ytterligare faktorer som spelar in. Låt oss granska till vilken grad de nämnda faktorerna ger en tillfredsställande förklaring till att kvinnliga idrottare marginaliseras i den lokala medierapporteringen.

Den första möjliga förklaringen avser en spegling av verkliga förhållanden. Idrottar män i betydligt högre utsträckning än kvinnor i Örebro län? Cirka 13 procent av kvinnorna i Örebro län är aktiva idrottsutövare mot 19 procent av männen. Det är nästintill lika många kvinnor som män som aktivt utövar en sport i Örebro län.⁸ Denna första möjliga förklaring är alltså inte tillfredsställande, anledningen till att idrottskvinnor marginaliseras är inte enbart att innehållet speglar verkliga förhållanden.

Den andra möjliga förklaringen är att idrottskvinnor spelar i lägre divisioner än männen och är därmed mindre framgångsrika i Örebro län. *Är det ett faktum att länets idrottsmän är mer framgångsrika än länets idrottskvinnor, och speglar medierna enbart detta förhållande?* Det visade sig vara en komplicerad uppgift att genomföra en grundlig kartläggning av länets alla idrottslag och på vilken nivå de befinner sig. Dock är den allmänna bilden att

7 Idar Magne Holme & Bernt Krohn Solvang: Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder, Studentlitteratur 1997.

8 orebrolan.se/templates/pageiframe____361.aspx – 2006-10-23

kvinnor i Örebro län har fler antal lag i den högsta serien än män. HC Örebro, KIF Örebro och Örebro Volley representerade elitidrotten på damsidan år 2005, medan herrarna hade ett lag, LIF Lindesbergs handbollslag i elitserien i Örebro län samma år. Detta tyder på att länets damer inte är mindre framgångsrika än länets herrar. Marginaliseringens främsta orsak är alltså inte heller prestationsinriktningen i rapporteringen.

Efter att ha granskat faktorer som kan knytas till nuvarande förhållanden, idrottandets utsträckning samt prestationsinriktningen, kan det konstateras att det inte är nutida villkor som styr dagens sportrapportering på lokal nivå. Det är snarare den historiska utvecklingens påverkan på nutida förhållanden som är väsentliga att ta hänsyn till, traditionella mönster och värderingar om kön som kvarlever i dagens sportrapportering. Kvinnor marginaliseras, eller med andra ord diskrimineras, i medierapporteringen trots att de är framgångsrika och nästintill lika många i antal som männen.

Det har framförts ytterligare ett argument som kan knytas till nuvarande förhållanden, nämligen att det finns ett *högre publikintresse* för idrottsmän än för idrottskvinnor, som en förklaring till kvinnornas diskriminering ur medierapporteringen. Publikintresset är dock inte någon tillfredsställande och acceptabel förklaring. För det första hänger publikintresset starkt ihop med den historiska utvecklingen då enbart männen hade möjligheter och rättigheter att idrotta, vilket medförde ett högre publikintresse för dem än för kvinnor. Att godta publikintresset som ursäkt vore därmed detsamma som att följa föråldrade värderingar om kön enligt vilka kvinnor inte lämpar sig för tävlingsidrotter. För det andra har medier en så kallad intresseskapande förmåga vilket även avser idrottshändelser. Denna makt ligger utanför ramarna av könstillhörighet, och ligger i mediernas ansvar att utnyttja. Jag återkommer till marginaliseringsdiskussionen senare i artikeln. Nedan presenteras den lokala mediesportens språkbruk ur ett genusperspektiv.

Genusstereotyper

Den lokala mediesporten har en tendens att använda sig av olika diskurser, eller med andra ord teman, beroende på om det handlar om kvinnor eller män. Dessa teman knyts till stor del till kulturellt betingade genusvärderingar som ofta uppfattas som självklara.⁹ Därmed bidrar den lokala mediesporten till att reproducera samhällets genusstereotypa värderingar och till ett maktförhållande mellan kvinnor och män inom idrott. För att belysa den lokala mediesportens språkbruk redogör jag nedan för de olika diskurserna med illustrerande exempel.

Den ambivalenta framställningen

Den lokala mediesportens språkbruk påverkas, liksom den nationella mediesportens, till stor del av samhällets uppfattningar om genus. Trots att medierna i allt högre grad fokuserar på idrottares faktiska prestationer och trots att de i allt högre grad tilldelar egenskaper som kan bedömas som styrkor till både kvinnor och män, finns det skillnader i mediernas sätt att bevaka idrottskvinnor och idrottsmän. Den främsta skillnaden avser det som kallas för en *ambivalent rapportering*, vilket innebär att egenskaper av svaghet tilldelas parallellt

9 Peter Berglez: "Kritisk diskursanalys", Metoder i kommunikationsvetenskap: Mats Ekström & Larsåke Larsson (red.), Studentlitteratur 2000.

med styrkor.¹⁰ Detta tillämpas oftare på kvinnliga än på manliga idrottare, och bidrar till att trivialisera deras idrottsliga prestationer. Ambivalens förekommer inom olika teman vilka redogörs för nedan.

Ambivalens manifesteras ofta i samband med *familjekontexten* som idrottare ofta sätts i. Kvinnor framställs ofta inneha en passiv roll och män en aktiv inom familjen. Det finns en skillnad gällande anledningen till kvinnors och mäns idrottande. Att män idrottar antas ofta vara en självklarhet som grundar sig i en medfödd egenskap:

Att Kenneth kom in på rally var egentligen lite av en slump. – Det ordnades många rallytävlingar kring Hällefors. Var man motorintresserad gick man dit och det var så det började för mig¹¹.

Kvinnornas idrottsliga engagemang måste förklaras, till exempel med att en manlig familjemedlem har inkluderat dem:

Som 13-åring började hon som kartläsare i farfars rallybil¹², Boxningsintresset fick hon genom pappa Gunnar¹³.

Detta förmedlar ideologin om att idrott från grunden är en manlig aktivitet, att män naturligt och biologiskt sett förfogar över egenskapen att vilja idrotta.

En annan form av ambivalens observerades i samband med att idrottskvinnor ofta framställs som *glada*, de sägs idrotta för att det är *roligt*, och deras *leende* och *skratt* syftar till att framhålla egenskaper av blygsamhet och osäkerhet. Låt mig belysa detta i följande exempel:

Jag var lite för glad och ivrig,¹⁴
Det blir roligare och roligare,¹⁵
...rycker på axlarna och fyrar av ett blygsamt leende.¹⁶

Då fokus ligger på glädjen i samband med idrottandet nedvärderas kvinnornas egenskaper av tävlingsinriktning, vilket drar uppmärksamheten från deras prestationer. Därmed reproduceras den stereotypa synen att kvinnor inte lämpar sig för tävlingsidrotter, vilket i sin tur bidrar till att trivialisera dem. Samtidigt betonas deras styrkor vilket ger en ambivalent bild av kvinnliga idrottare.

Det förekommer även *skämtsamma sexualiseringar* av idrottskvinnor, samt exempel på att deras styrkor ligger i att *uttrycka skönhet* snarare än att vinna, till exempel:

10 Mary Jo Kane & Susan L Greendorfer, "The Media's Role in Accomodating and Resisting Stereotyped Images of Women in Sport", *Women, Media and Sport - Challenging Gender Values*, Pamela J Creedon (red.), Sage 1994, och Margaret Carlisle Duncan & Michael A Messner, "The Media Image of Sport and Gender", *MediaSport*, Lawrence A Wenner (red.) Routledge 2003.

11 BP 25/7

12 BP 28/7

13 NA 28/10

14 BP 28/7

15 BP 29/7

16 NA 28/7

[Hon] ger termen ”glida fram” ett ansikte. Hon smeker fram den 5,2 meter långa glas- och kolfiberkanoten med graciös finess /---/ Finns det något vackrare?¹⁷

Männen i sin tur framhålls som glada enbart då det finns fog för det:

Anders Wählstedt var i många år en av landets bästa bowlare. Men för fem år sedan slutade han spela på grund av svåra höftproblem. För alltid trodde han. – Därför känns det väldigt kul att vara tillbaka igen.¹⁸

Män gestaltas snarare som tuffa och starka, och glädjetecken figurerar främst i syfte att framhålla dessa styrkor.

När det gäller *åldersfaktorn* skildras det att unga idrottskvinnor förfogar över egenskaper såsom osäkerhet, kraftlöshet, förvirring samt nervositet. De sätts ofta i ett underläge och deras orutin betonas. Exempelvis:

Jag är faktiskt lite nervös men det ska nog förhoppningsvis gå bra,¹⁹
Det blir tufft med många derbymatcher. Det är något som vi kan falla på.²⁰

Unga idrottsmän beskrivs däremot som talangfulla, modiga och målmedvetna, utan tecken på svagheter.

Ytterligare ett sätt att på ett ambivalent sätt framställa kvinnliga idrottare är genom en så kallad *infantilisering*, vilket innebär att de oftare än männen framställs som små genom språkbruket. Ett tydligt exempel är: ”Svensk boxnings framtid är en tjej på 160 cm och 55 kg”²¹, vilket syftar på en 41-årig kvinna, ”svensk boxnings nya ordförande”²². Detta utgör en form av ambivalent rapportering, då egenskaper av styrka figurerar parallellt. Den lokala mediasporten framhåller egenskaper som förvirring, tamhet och snällhet:

Dessvärre spelar vi som ett flicklag i eget straffområde, alldeles för lamt²³
Tjejerna spelade alldeles för snällt.²⁴

Det sker dock ingen infantilisering av idrottsmän i det undersökta materialet.

Är idrottsmän så starka att medierna inte har några svagheter att rapportera om? Studien visar att de vanligaste egenskaperna i samband med bevakningen av idrottsmän är styrka, mod, envishet, målmedvetenhet och aggressivitet. Emellertid belyser den lokala mediasporten även idrottsmännens svagheter. Dock sker detta parallellt med att dessa svagheter neutraliseras med styrkeegenskaper. Det sker alltså en *motsatt ambivalent rapportering* av idrottsmän i förhållande till idrottskvinnor. Samtidigt som kvinnornas prestationer trivialiseras sker detsamma med idrottsmännens svagheter.

17 NA 28/7

18 KT 24/1

19 BP 28/7

20 NA 28/4

21 NA 28/10

22 NA 28/10

23 KT 2/5

24 KT 2/5

Den sista diskursen i samband med den ambivalenta rapporteringen avser beskrivningar av med- och motgångar. Studien visar att det i högre grad fokuseras på missar i samband med kvinnliga än manliga idrottare. Idrottskvinnors vinst framställs ligga i orsaker såsom *tur* och *motståndarmiss* medan männens vinst ligger i deras styrka. Det intressanta är att när det gäller idrottsmännens missar framställs även dessa grunda sig i deras styrkor.

Sammantaget visar studien att den lokala mediasporten, liksom den nationella, bidrar till att reproducera samhällets falska trosuppfattningar om genus, vilket bidrar till att trivialisera kvinnliga idrottares idrottsliga prestationer.

Idrottsgrenars kategorisering ur ett genusperspektiv

Det är inte enbart genom språkbruket som samhällets genusvärderingar reproduceras i den lokala mediasporten. Kvinnor ansågs länge enbart lämpa sig för att utöva idrotter som framhävde deras feminina drag.²⁵ Utifrån vilka genusstereotyper idrottsgrenen framhäver under utövandet har det skett en kategorisering av de flesta idrottsgrenarna; de har delats in som manliga, kvinnliga eller genusneutrala.²⁶

Kvinnligt genuskategoriserade idrotter avser grenar som framhäver stereotypiskt feminina egenskaper, såsom elegans och skönhet,²⁷ till exempel balett, gymnastik, konståkning och ridsport. Maskulint klassade grenar innebär sporter som innehåller eller framhäver följande huvudsakliga moment: fysisk styrka, kroppskontakt, öga mot öga-moment, tunga föremål samt kroppsgestaltning inom och genom rum och avstånd. Exempel på dessa sporter är boxning, brottning, fotboll, handboll, ishockey, kampsporter, motorsport, rodd och tyngdlyft. Idrottsgrenar som framhåller genusstereotypa egenskaper i mindre utsträckning klassas som genusneutrala, och exempel på dessa är basket, bowling, bågskytte, friidrott, fäktning, golf, kanot, simning, skidor, tennis och volleyboll.²⁸

Genom att undersöka könsfördelningen i den lokala mediasporten utifrån dessa kategorier synliggjordes huruvida genusstereotypa värderingar reproduceras eller inte. Det visade sig vara av relevans att utföra denna del av studien, då det framkom väsentliga skillnader i könsfördelningen utifrån dessa genuskategorier. Resultaten består av två delar: först redogörs för fördelningen av de tre olika idrottskategorierna i hela materialet, och därefter redovisas könsfördelningen inom dessa kategorier.

Resultaten visar att den lokala mediasporten domineras av maskulint klassade sporter, de utgör cirka 76 procent av det totala text- och bildutrymmet. Feminint klassade idrotter tilldelas knappt två procent av text- och bildutrymmet. Genusneutrala idrotter får 19 procent av text- och 12 procent av bildbevakningen. Artiklar som behandlar allmänna frågor utgör cirka tre procent av textmaterialet och tio procent av bildinnehållet. Det är tydligt att idrotter som klassas som maskulina dominerar utbudet i bevakningen, det är dessa som anses vara normen. Idrotter som anses vara feminina är nästintill ickeexisterande i sportutbudet, vilket kan förmedla värderingen att de inte är värda att bevakas.

Det faktum i sig att stereotyp maskulina idrotter dominerar utbudet och stereotyp feminina sporter är knappt existerande i den lokala rapporteringen ger inte upphov till att

25 Eva Olofsson : Har kvinnorna en sportslig chans? – Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet, Umeå universitet 1989.

26 Nathalie Koivula: "II Perceived characteristics of sports classified as gender-neutral, feminine and masculine", Gender in Sport, Akademitryck 1999b.

27 Koivula 1999b, Rod Brookes: Representing sport, Arnold 2002.

28 Koivula, 1999a, 1999b.

dra slutsatser om genusvärderingar. Den väsentliga frågan är: *hur ser könsfördelningen ut inom dessa tre genuskategorier?* Inom *maskulint klassade sporter* tilldelas idrottskvinnor knappt åtta procent av text- och knappt tio procent av bildutrymmet. Idrottsmän i sin tur får 87,5 procent av texterna och 81 procent av bilderna. Inom *feminina sporter* tilldelas idrottskvinnor mer utrymme än idrottsmännen i samband med bilder (29 respektive 0,4 procent för kvinnor och män) och texter (29 och 26 procent för kvinnor och män). Kvinnor bevakas alltså i betydligt högre grad inom feminina idrotter än maskulina. En anledning till att män nästintill elimineras ur bildinnehållet i samband med idrotter som framhäver feminina egenskaper kan vara samhällets genusvärdering som anser att manlighet relateras till undvikande av feminint och homosexuellt beteende. I den tredje kategorin, *genusneutrala sporter*, bevakas kvinnor i cirka 31 procent av texterna och i 41 procent av bilderna. Män tilldelas 45 procent av text- och 41 procent av bildutrymmet. Den lokala mediasportens könsfördelning i denna kategori är jämställd.

De övergripande mönstren tyder på att rapporteringen domineras av maskulint klassade idrottsgrenar som i sin tur domineras av manliga idrottare. Den lokala mediasporten förmedlar ideologin att idrottsgrenar som framhäver stereotypt manliga egenskaper är normen inom sport. Detta stämmer överens med tidigare forskning som menar att det främst är de manligt klassade idrottsgrenarna som betraktas som genuina, då styrka och aggressivitet kommer till uttryck genom dessa.²⁹ Att kvinnor elimineras ur traditionellt manliga idrottsgrenar förmedlar ideologin att mannen är normen och kvinnan är avvikande inom sportens värld.

Att feminina idrotter enbart tilldelas två procent av textutrymmet kan ha andra orsaker än ideologin att femininitet inte är värt att bevakas. Lagsporter dominerar sportutbudet, mycket på grund av spelschemat med matcher varje vecka, medan individuella idrotter har tävlingsmoment vid enstaka evenemangstillfällen. Då lagsporter till stor del klassas som maskulina förmedlas bilden av att medieinnehållet domineras av manliga idrottsgrenar. Jag anser att dilemmat inte främst ligger i att feminina idrotter inte bevakas i lika hög grad som maskulina. Problemet ligger snarare i könsfördelningen inom maskulint klassade sporter, och att dessa idrottsgrenar överhuvudtaget klassas som manliga. Den lokala mediasportens bidrag till att upprätthålla idrottens genusideologi grundar sig i att maskulint klassade sporters bevakning främst handlar om män, och kvinnor elimineras från rapporteringen inom dessa sporter. Kvinnor har successivt inträtt i idrottsvärlden, i alla genuskategorier. Den lokala mediasporten har dock inte följt denna utveckling och fortsätter att reproducera ideologin om att det främst är män som idrottar och då främst inom idrotter som framhäver maskulina genusdrag.

Normer och avvikelser

Den lokala mediasporten bidrar till att reproducera idrottens genusideologi genom att skildra idrottskvinnan som avvikande och idrottsmannen som normen. Detta sker på två huvudsakliga sätt: i form av språkliga beskrivningar samt genom en asymmetrisk genusbeteckning, det vill säga genom att i högre grad markera när en text handlar om kvinnliga idrottare än manliga.

²⁹ Creedon, 1994b, Koivula, 1999a, 1999b, Brookes, 2002.

Normer och avvikelser i framställningen

Tidigare forskning har visat att idrottsskivinnor framställs som avvikande från normen i nationell mediesport.³⁰ Detta sker även i den lokala mediesporten, visar denna studie. Idrottsskivinnor sätts ofta i en underlig kontext medan männens idrott betonas vara tuff och aggressiv. Det döljer sig ofta ideologier i medietexter om kvinnor såväl som om män, där det förmedlas att mannen är normen och kvinnan är avvikande. Ideologier figurerar främst där de tycks beskriva ”verkligheten” på ett sakligt sätt. De finns djupt dolda i människornas värderingar och språkanvändning, därför verkar de oftast omedvetet. Språket intar en väsentlig roll i samband med fastställandet av dolda ideologier.³¹ Existensen av frånvarande information som antas vara självklar för läsaren bidrar till att reproducera genushierarkin i den lokala mediesporten. Det observerades även att det i ett flertal artiklar om kvinnliga idrottare figurerar manliga aktörer som innehar olika roller. Dessa roller syftar till stor del till att framhäva männens överlägsenhet gentemot kvinnor samt till att sätta kvinnan i en avvikande och underordnad position.

Den asymmetriska genusbeteckningen

Mediesporten har en tendens att i högre grad markera när en text handlar om kvinnliga än manliga idrottare, till exempel ”Allsvenskan” för herrar och ”Damallsvenskan” för damer. Detta benämns som en asymmetrisk genusbeteckning. Då mannen antas vara normen, och då det antas vara en självklarhet att det handlar om manliga utövare när kön inte markeras, utgör genusbeteckningen ett sätt att upprätthålla idrottens genushierarki.³²

I denna studie observerades det olika sätt att genusbeteckna idrottare i de lokala medierna. De två huvudkategorierna som fastställdes avser markering i form av att ange kön och markering genom att ange förnamn. Den första kategorin delades in i två typer av genusmarkeringar och benämns som ”officiell genusbeteckning” och ”oprovocerad genusbeteckning”.

”Officiell genusbeteckning” avser skillnader i benämningen mellan könen i begrepp såsom ”Damallsvenskan” kontra ”Allsvenskan” inom fotboll³³ för damer respektive herrar, eller ”Tre Kronor” respektive ”Damlandslaget” inom ishockey.³⁴ Då dessa uttryck tillämpas på svenska fotbolls- respektive hockeyförbundets officiella hemsidor blir de svåra att undvika vid ett refererat till dessa i medierna. Att ”officiell genusbeteckning” nästintill enbart förekommer vid benämning av kvinnligt idrottande tyder på existensen av attityder i det svenska samhället enligt vilka idrottsskivinnor är avvikande från normen. ”Oprovocerade genusbeteckningar” i sin tur innebär att de skapas oprovocerat, det finns ingen formell anledning till att markera eller inte markera könet. Exempel på dessa är ”Örebro Hockey: s damer”. Oprovocerade genusbeteckningar kan likväl tillämpas vid benämning av herr- som damidrott i medierna. En asymmetrisk fördelning av denna form av genusmarkering tyder

30 Koivula 1999c: 5, Duncan & Messner 2003: 180, Michael A Messner: Taking the Field - Women and Men in Sports, University of Minnesota Press 2003: 192.

31 Berglez 2000: 196ff, Marianne Winther Jörgensen & Louise Phillips: Diskursanalys som teori och metod, Studentlitteratur 2000: 79f, Norman Fairclough: Language and Power, Pearson Education 2001: 2f.

32 Greta L Cohen, ”Media Portrayal of the Female Athlete”, Women in Sport – Issues and Controversies, Greta L Cohen (red.), Sage 1993: 174, Koivula 1999a: 41f, Duncan & Messner 2003: 180, Messner 2003: 192.

33 www.svenskfotboll.se - 2006-10-23

34 www.swehockey.se/t2b.asp?p=70944 - 2006-10-23

på värderingar inom sportjournalistikens rutinmässiga språkbruk snarare än på det svenska samhällets attityder.

Officiella begrepp har medfört, i form av en medialisering, utvecklingen av nya oprovocerade genusbeteckningar. Exempel på den oprovocerade genusbeteckningens medialisering är benämningen ”Damkronorna”, som syftar på det svenska ishockeylandslaget för damer. På Svenska Ishockeyförbundets officiella hemsida förekommer inte uttrycket alls, laget benämns som ”Damlandslaget”. Landslaget för herrar benämns som ”Tre Kronor” både på hemsidan³⁵ och i medierna. ”Damkronorna” markerar att det handlar om kvinnor medan ”Tre Kronor” är genusneutral i sin benämning. Trots att begreppet ”Damkronorna” inte existerar officiellt lever detta uttryck i folkminnet genom medierna och betraktas därmed som självklart existerande.

En jämn fördelning av den oprovocerade genusbeteckningen mellan kvinnor och män samt en omformulering av officiella genusbeteckningar, där de tillämpas för både män och kvinnor eller ingetdera, skulle medföra att idrottskvinnan inte framställdes som avvikande från normen. *En symmetrisk genusbeteckning är en av många förutsättningar för att skapa ett jämställt idrottssamhälle i Sverige.*

Den andra huvudkategorin avser markering utifrån förnamn. Det kan diskuteras om detta är ett sätt att genusmarkera eller inte. I denna analys klassas även referat till förnamn (oavsett om efternamn förekommer) som genusmarkering och ingår i den totala siffran.

Det är den oprovocerade genusbeteckningen som utgör den största skillnaden mellan kvinnors och mäns genusmarkering, och det är den form som i högst grad tyder på sportjournalistikens reproduktion av samhällets genushierarki. En jämförelse mellan den nationella och den lokala mediesporten i Sverige tyder på att den lokala mediesporten är lik den nationella med avseende på asymmetrisk genusbeteckning och könsfördelning. Den nationella tv-bevakningen gällde idrottskvinnor i 12 och män i 87 procents andel av innehållet år 1995-96.³⁶ Studien visade även att idrottskvinnor genusmarkerades i 61 procents och idrottsmän i 5 procents andel.³⁷

Studien om den lokala mediesportens genusbeteckning i rubriker och ingresser visar att kvinnliga idrottare genusbetecknas i 67 procent och manliga idrottare i 27 procent av fallen. Att genusbeteckningen är asymmetrisk innebär att den lokala mediesporten bidrar till att framställa idrottskvinnan som avvikande från normen.

Könsfördelningen i den lokala mediesporten år 2005 var, som tidigare nämnt, 13 kontra 76 procent. Tillsammans med detta faktum blir den asymmetriska genusbeteckningen ännu mer tydlig. 53 procent av antalet rubriker och ingresser om idrottskvinnor genusbetecknas oprovocerat, medan samma gäller sju procent i samband med idrottsmän. Den manliga dominansen inom den lokala mediesporten, liksom i den nationella, är påtaglig.

Hur ser det ut för de idrottsklubbar som både har ett dam- och ett herrlag i Örebro län, och figurerar i samma upplaga? Markeras det i högre grad att det handlar om kvinnor även i de fall där damlaget spelar i en högre division än herrlaget? Det observerades att medierna i högre grad genusbetecknar damlaget även i de fall där de spelar i en högre division än herrlaget med samma namn, vilket tyder på att *prestationen inte styr värderingar om normer och avvikelser, utan hierarkins grundpelare är könstillhörigheten.*

35 www.swehockey.se/t3b.asp?p=69309 – 2006-10-23

36 Koivula 1999c: 4

37 a. a: 5

Varför ojämnt? – historiska och biologiska förklaringar

Inom idrott, en av våra viktigaste kulturella institutioner³⁸, blev jämställdhetsfrågan aktuell på 1970-talet. Sedan dess arbetas det flitigt i syfte att uppnå målsättningen att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utöva sin sport.³⁹ Allt arbete för en jämställd idrott till trots är dagens idrott i Sverige ytterst mansdominerad, och kvinnor har ofta sämre förutsättningar att idrotta än män.⁴⁰ Jämställdhetens utveckling inom idrott sker i eftersläpande takt i jämförelse med andra samhällsinstitutioner. Bland annat blev begreppet jämställdhet officiellt i idrottssammanhang först på 1980-talet.⁴¹

Anledningen till idrottens manliga dominans beror på att män och kvinnor har olika biologiska förutsättningar, där män från födseln har en starkare muskulatur än kvinnor. Då idrott framhåller betydelsen av muskulaturen i högre grad än någon annan kulturell institution, är männens makt som mest påtaglig inom sporten. Idrott har klassats som en manlig aktivitet där mannen länge har ansetts vara normen och kvinnan avvikande från denna norm.⁴²

Utifrån dessa värderingar har även historien formats. Kvinnor ansågs i början av 1900-talet inte lämpa sig för tävlingsidrotter och uteslöts från tävlingssammanhang år 1916⁴³, och även under senare 1900-talet ansågs de främst lämpa sig för idrottsgrenar som framhåller deras sexualitet och skönhet. På 1960-talet var kvinnors idrottande fortfarande begränsat, cirka tio procent av Riksidrottsförbundets medlemmar bestod av kvinnor.⁴⁴

Samtidigt som 1900-talets idrottande dominerades av manliga utövare fick massmediernas sportrapportering sitt genombrott. Parallellt med kvinnors uteslutning ur tävlingsidrotter påbörjade *Dagens Nyheter* sin dagliga sportrapportering år 1920.⁴⁵ *Expressen* fastställde sin position som Nordens ledande dagstidning mycket tack vare sin sportbevakning på 60-talet. Mediesporten är idag den största specialiserade medieavdelningen.⁴⁶ Att dess utveckling och framväxt skedde i en manligt dominerad idrottsvärld resulterade i en kultur som framför allt bevakar idrottsmän.

Visst har medierna främst belyst idrottsmän det senaste århundradet, men varför är det väsentligt att lyfta fram detta? I följande avsnitt diskuteras de lokala mediernas roll i idrottens jämställdhetssträvan.

Den lokala mediesportens roll i idrottens jämställdhetsprocess

Varför är det väsentligt att undersöka den lokala mediesportens rapportering ur ett genusperspektiv? Rapporteringen påverkar idrottskvinnors och idrottsmäns förutsättningar att idrotta. Då kvinnliga idrottare marginaliseras, trivialiseras och framställs som avvikande

38 Creedon 1994b: 20, Koivula 1999a.

39 Olofsson 1989.

40 Raymond Boyle & Richard Haynes: *Power Play - Sport, the Media & Popular Culture*, Longman 2000.

41 Olofsson 1989.

42 Mary Jo Kane & Susan L Greendorfer: "The Media's Role in Accommodating and Resisting Stereotyped Images of Women in Sport", *Women, Media and Sport - Challenging Gender Values*, Pamela J Creedon (red.), Sage 1994.

43 Olofsson 1989.

44 Olofsson 1989.

45 Wallin 1998.

46 Wallin 1998.

får de sämre förutsättningar att idrotta. Det finns en utbredd forskning som visar att kvinnor i nästintill lika hög grad som män utövar idrott, och att antalet kvinnliga utövare ökar för varje år.⁴⁷ Kvinnor har även ett större intresse att konsumera mediasporten än vad läsekretsens nuvarande könsfördelning tyder på.⁴⁸ Dessa är tecken på att sporten inte är ett naturligt manligt fenomen, utan att kvinnor genom historien har blivit diskriminerade ur denna kulturella institutions alla aspekter, från utövandet genom åskådandet, produktionen och mediekonsumtionen till uppmärksamheten i medierna. Det finns en vilja från kvinnors håll att bli innefattade i sportvärldens alla aspekter, inte minst i den lokala mediasportens alla perspektiv, vilket gör fortsatta diskussioner relevanta att föra.

Publikkonstruering och skapandet av förebilder

Medierna har en roll i att skapa publikintresse för olika idrottslag, idrottare och idrotts-grenar. Publikintresse konstrueras genom en rad olika faktorer. Enligt tidigare forskning tillämpar medier en medveten strategi för att skapa publikintresse inför en större idrotts-händelse. Ett sätt är att bevaka idrottaren, att ge denne medieutrymme, vilket möjliggör en identifikation för konsumenten. En annan faktor avser skapandet av dramatik och hjältar.⁴⁹ Samtidigt bygger de lokala mediernas produktion till stor del på publikintresset. Medierna är alltså både konstituerade och konstituerande sociala praktiker. Publikintresset influerar i hög grad medieinstitutionernas ekonomi.⁵⁰ I ett lokalt perspektiv har lokalt förankrade idrotts-grenar en avgörande roll med avseende på innehållet.⁵¹ De grenar som har en historia i länet bevakas i högre grad då det knyts folkminnen till dem.

Lokala medier ger en allmänuppfattning om den lokala idrotten och vad som har värde i den världen. En viktig faktor avser medieutrymmets könsfördelning. Att kvinnor tilldelas knappt 13 procent av textutrymmet medan män får cirka 76 procent i den lokala medie-sporten förmedlar värderingen att manliga idrottare är mer värda än kvinnliga. Idrottsmän skildras oftare än kvinnor inom ramen för dramatiska berättelser och historier som skapar spänning, vilket bidrar till att väcka intresse.

Jag avser skilja mellan mediernas roll i att skapa förebilder för ungdomar samt i att ut-göra möjlighet för identifikation med aktörerna. Medier har en förmåga att skapa igenkän-nande för läsaren. Aktörer som synliggörs inom mediediskurser erbjuder en möjlighet för identifikation. Dessa identitetsgrupper förmedlar även olika värderingar.⁵² Idrott på lokal nivå bidrar till att bygga upp en lokal identitet och lokal utveckling. Elitidrott bidrar med underhållning samt till skapandet av förebilder och identitet för framtidens idrottare.⁵³ Identifierar sig läsaren med större sannolikhet med en idrottare som framställs som över-mänsklig eller med en vanlig person som med hårt arbete har kommit dit den är? Skapas det med större sannolikhet en förebild av en idrottare som framställs inneha mirakulösa krafter eller av en som skildras vara en helt vanlig människa? Min tes är att identifikationen

47 www.rf.se/files/{FCBD29CF-9536-4EEC-8398-B0DD827CF1B9}.pdf, s.4 - 2006-10-23

48 Ernesto Caldera Abalo & Martin Danielsson: Om aktiva herrar för aktiva herrar: Mediasporten och dess publik, Växjö universitet, Institutionen för samhällsvetenskap 2006: 6f

49 Duncan & Messner 2003: 173f

50 Cramer 1994: 166f, Creedon 1994b: 16f

51 Wallin 1998: 39

52 Koivula 1999a: 1, Chris Barker & Dariusz Galasinski: Cultural Studies and Discourse Analysis – A Dialogue on Language and Identity, Sage 2001: 28-31, 44.

53 Thomas Eklund: Idrotten i 2000 talet – Riksidrottsförbundet, Tetab 2004: 7.

i högre grad sker med en idrottare som framställs som mänsklig medan idoler i högre grad skapas genom att framställa idrottarna som övermänskliga.

En annan aspekt avser den lokala mediesportens förmåga att inkludera läsekretsen i en lokal gemenskap, vilket bidrar till att skapa intresse för medietexterna. Som jämförelse mellan skapandet av nationell och lokal gemenskap kan följande två rubriker fungera som exempel. Den första rubriken är ”Det här är lycka”⁵⁴, där rubriken syftar på att svenska folket är lycklig på grund av en seger för det svenska fotbollslandslaget år 2002. Därmed skapas en nationell gemenskap. Den andra rubriken, ”Äntligen seger”⁵⁵, bidrar till att bilda en lokal gemenskap. I den lokala mediesporten infinner sig även skillnader i rapporteringen om kvinnliga och manliga idrottare när det gäller att skapa ett lokalt igenkännande för läsaren. Idrottsmän får ofta representera den lokala gemenskapen, medan texterna i högre grad tar avstånd från de kvinnliga utövarna. Genom att det bildas lokal samhörighet i samband med manliga snarare än med kvinnliga idrottare förmedlas bilden att mannen är normen inom idrottens värld. Kvinnan i sin tur framställs vara avvikande från denna norm.

När det gäller mediernas roll i skapandet av identifikation visar studier att kvinnor oftare identifierar sig med kvinnliga medieaktörer och män med manliga.⁵⁶ Enligt tidigare forskning är det främst män som tar del av mediesporten.⁵⁷ Marginaliseringen av kvinnliga idrottare medför därmed att manliga läsare har större möjlighet till igenkännande i den lokala mediesporten. Att den lokala mediesporten beskriver idrottsmän på ett mer dramatiskt sätt resulterar i att läsekretsen i högre grad lockas att läsa artiklar om herrar, vilket bidrar till att upprätthålla ett högre publikintresse för idrottsmän än för idrottskvinnor.

Konsumtionsaspekten är väsentlig att ha i beaktande då det är läsekretsen som utgör grunden till att medierna och sporten är sammansmälta i den grad att de numera inte kan existera utan varandra.⁵⁸ Det faktum att texter om idrottsmän i högre grad inkluderar en lokal gemenskap än texter om idrottskvinnor, medför att en manlig läsekrets lockas av konsumtion. Att kvinnors idrottsliga prestationer oftare trivialiseras, att de i högre grad framställs som mänskliga och som avvikande från normen bidrar till att exkludera den kvinnliga läsekretsen. *Det är alltså inte en naturlig, självklar och oföränderlig företeelse att den lokala mediesportens läsekrets främst består av män; anledningen är snarare att rapporteringen främst lockar manliga läsare.* Denna studie visar att den lokala mediesporten bidrar till att upprätthålla detta förhållande, vilket hämmar idrottens jämställdhetsprocess i en hämmande riktning då framtidens manliga elitidrottare lättare kan hitta förebilder via de lokala medierna än de kvinnliga.

Den lokala mediesportens ansvar – förändringsprocesser

Syftet med denna artikel är inte enbart att redogöra för den lokala sportrapporteringens grad av ojämställdhet. Den väsentliga frågan är om och i så fall vad det finns för möjligheter till att skapa en förändring som kan resultera i jämlika förutsättningar för kvinnliga

54 Göran Eriksson: ””Det här är lycka”: Om sportjournalistikens inkluderande mekanismer”, *Mediernas vi och dom: mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen: rapport*, Leonor Camuër & Stig-Arne Nohrstedt (red.), Fritze 2006.

55 BP 27/10

56 Abalo & Danielsson 2006: 8

57 Abalo & Danielsson 2006: 1ff

58 Abalo & Danielsson 2006: 10

och manliga idrottare. Alla förändringar behöver inte vara komplicerade, de kan ofta vara enkla och enkelt genomförbara. Som exempel vill jag lyfta fram den asymmetriska genusbeteckningen. Då den betraktar mannen som norm och kvinnan som avvikande verkar den ideologiskt. Genom att förändra sportjournalistikens rutiner och tillämpa en symmetrisk genusbeteckning av kvinnliga och manliga idrottare ökar möjligheten att uppnå en jämställd idrott.

Förändringen bör främst ske i samband med den lokala mediasportens språkanvändning. Ett väsentligt första steg var att visa på de dolda genusedologierna som döljer sig mellan raderna i sporttexterna. Detta bidrar till en ökad kunskap om språkets ideologiskt verkande karaktär samt till möjligheten av utformandet av en medieproduktion som lägger grunden till en mer jämställd rapportering. Som förebild för förändring vill jag lyfta fram ett exempel. En studie utförd av Andersson (2004) i tre lokala dagstidningar, där marginalisering av kvinnliga idrottare påvisades, resulterade i följande. En av tidningarnas chefredaktörer insåg vikten av en förändring, vilket ledde till att sportredaktionen kom att ta hänsyn till jämställdhetsaspekten i betydligt högre grad än tidigare.⁵⁹ Jag vill uppmana de sportjournalistiska redaktioner som ännu inte har fått en medvetenhet om orsaker till och konsekvenser av idrottens manliga dominans, att tänka igenom studiens slutsatser och i möjlig mån fästa avseende vid dem under produktionsprocessens gång.

Ett sätt att åstadkomma långsiktiga förändringar på är via utbildningar om mediernas roll i idrottens jämställdhetsprocess. Utbildningen bör omfatta studier om mediernas ansvar samt vilka konsekvenser språkbruket, såsom genusbeteckningen, har för den svenska idrotten, inte minst då ideologier oftast används omedvetet i medieproduktionen.⁶⁰ Genom att ha en medvetenhet om den historiska kontexten och genom att inte ta den manliga normen som en självklarhet ökar möjligheten för att skapa jämlika förutsättningar för idrottare oavsett könstillhörighet. Ett förslag är att från sportredaktionernas håll medvetet sträva efter att inkludera fler kvinnliga läsare. Ett sätt är att skapa öppna diskussioner kring ämnet. En diskussion som togs upp i *NA*⁶¹ avsåg olika lokala aktörers uppfattningar om den lokala mediasportens rapportering ur ett jämställdhetsperspektiv. Detta var ett enskilt förekommande fenomen, men genom en i möjlig mån regelbunden diskussionsspalt i ämnet skulle den lokala mediasporten bidra till en ökad möjlighet för förändring. Ett annat förslag är att tillämpa en jämställdhetsplan och ta hänsyn till den under produktionsprocessens gång.

Även om det finns tendenser till en mer jämlik rapportering sett i en historisk kontext, har sportjournalistikens språkbruk inte utvecklats i samma takt som idrotten. Kvinnor och män idrottar i en jämställd fördelning, vilket inte avspeglas i den lokala mediasporten. En demokratisk aspekt vore att konstatera att detta inte är ett rättvist och jämlikt förhållande, att idrottskvinnor skulle förtjäna en jämlik behandling av medierna, det vill säga att bli uppmärksammade i medierna på samma villkor som männen. Likväl som att idrottskvinnor och idrottsmän enligt många, och inte minst enligt Riksidrottsförbundet, har rätten till samma villkor i sitt idrottande, bör de ha samma villkor i samband med mediebevakningen. I dagsläget är det dock inte demokratiska värderingar med utgångspunkt i jämlikhetsprincipen som styr mediernas sätt att skildra idrottare, vilket resulterar i att jämställdhet blir svår att uppnå.

59 Ulrika Andersson: *JMG Årsbok 2004, Sportsidorna – männens revir*, Göteborgs universitet, Institutionen för Journalistik och Masskommunikation 2004: 46.

60 Norman Fairclough: *Discourse and Social Change*, Blackwell Publisher Ltd 2002: 99.

61 *NA* 11/3

Marknadisering och demokratisering – motsatta processer?

Ett problem som försvårar för sportredaktionerna att med plötslig verkan övergå till en jämställd bevakning är det nuvarande publikintresset. I syfte att bibehålla läsekretsen är ideologiska texter nödvändiga, då läsekretsens förväntningar på den sportjournalistiska genren är av en sådan karaktär. De nuvarande konsumenternas behov står i fokus, och de lokala medierna ”tvingas” upprätthålla sportens mansdominans på grund av deras ekonomberoende.⁶² Det infinner sig motsatta processer mellan marknadisering, som grundar sig i publikintresset och mediasportens kommersialisering, och demokratiseringen,⁶³ som avser mediasportens förändring av diskurser i syfte att gynna en jämställd idrott.

Artikeln om Örebro Hockeys sportchef⁶⁴ illustrerar dilemmat i samband med att den lokala idrotten historiskt sett har dominerats av män, vilket har resulterat i vissa idrottsgrenars lokala förankring. De flesta idrottsminnena knyts därmed främst till manliga utövare. Frågan gäller framtiden: är kulturella mönster inom den lokala idrotten universella eller finns det möjlighet till förändring? Då det i dagsläget främst är lokala medier som fastställer idrottens kulturella värde finns svaret på denna fråga i medierapporteringen. Utifrån artikeln om HC Örebros sportchef är svaret på frågan att framtiden liknar det förflutna. ”1980-tal och hockeyfeber i Närke” knyts samman med en framtid som består av ”Ekonomi, organisation, kompetenta tränare och spelare som vill satsa allt”. I syfte att ”få till det i Örebro”, krävs det ”tid, hårt arbete och brett engagemang”. Sportchefen har ”tagit ett uppdrag som kräver tålamod, hårt arbete, tålamod och tålamod”. Genom att implicit ha förmedlat att klubbens satsning enbart avser herrsidan, har det därmed fastställts en långsiktig framtidssatsning på herrsidan och därmed ett fortsatt upprätthållande av den manliga dominansen inom lokal hockey. Utifrån denna artikel kan slutsatsen dras att den lokala mediasporten hämmar den lokala kvinnoidrottens förutsättningar att utöva sin sport. Det är upp till den lokala mediasporten att bevisa att denna slutsats är felaktig.

En grundläggande förutsättning för att åstadkomma en demokratisering är att de lokala sportredaktionerna är öppna för förändringar. Att söka försvara rapporteringens manliga dominans från sportredaktionernas håll, som det sker enligt två tidningsartiklar⁶⁵ är detsamma som att blunda för existensen av kvinnliga idrottare. De finns, i väntan på att bli uppmärksammade. Att söka avrunda diskussionen i samband med marginaliseringen av idrottskvinnor med att betona läsekretsens, som främst domineras av män, behov av att läsa om idrottsmän, är lika med att acceptera ojämställdheten inom likväl idrotten som i samhället i stort.

Ett citat som belyser dilemmat mellan publikintresse och mediernas ansvar för en rättvis och demokratisk opinionsbildning förekom i NA⁶⁶: ”Men hur skulle det se ut i den politiska debatten om det är okej för en tidning att bara bevaka utifrån folkets intressen? 90 procent täckning av moderater och sossar. Det skulle minst sagt bli en het debatt”⁶⁷. Samtidigt vill jag betona att det även har påträffats inställning från sportredaktioners håll som är av en mer ansvarstagande karaktär,⁶⁸ vilket jag ser som ett väsentligt första steg att ta från sport-

62 Abalo & Danielsson 2006: 8

63 Fairclough 2002: 99

64 NA 29/1

65 Journalisten 2006-04, Svensk Idrott 2006-05

66 NA 3/11

67 NA 2006-03-11

68 Journalisten 2006-04, Svensk Idrott 2006-05

redaktionernas sida i syfte att möjliggöra jämlika villkor för idrottskvinnors och idrottsmäns sportande.

Jag vill hävda att det finns möjlighet till att lösa upp den konflikt som har uppstått mellan den lokala mediasportens marknadisering och demokratiseringen. Om de lokala medierna riktade sig till kvinnor och män i lika hög utsträckning, det vill säga om könsfördelningen vore jämn i den lokala mediasporten, skulle läsekretsen öka eftersom kvinnor successivt skulle lockas in i ”den manliga sportläsekretsens revir”, samtidigt som att den manliga publiken inte skulle minska. En ökad läsekrets innebär en ekonomisk vinst för de lokala medierna. Jag menar att mediasporten inte enbart gynnas av att bevaka idrottsmän och idrottsgrenar som traditionellt sett har varit folkkära. Denna studie visar på att en jämställd bevakning av idrottskvinnor och idrottsmän är en ”win-win-situation”, där såväl idrottssamhället som medierna står som vinnare i slutändan.